

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΠΑΠΑΔΕΡΟΥ

ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΙΟΥ
ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΩΝ
ΜΝΗΜΗ ΚΑΙ ΥΠΟΜΝΗΣΗ

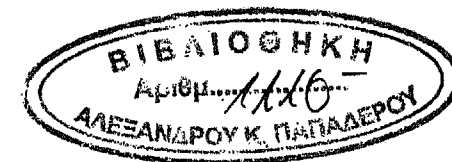
Ἀνάτυπο ἀπό τόν τόμο
ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ-ΕΟΡΤΑΣΤΙΚΑΙ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ
ΠΡΟΣ ΤΙΜΗΝ ΚΑΙ ΜΝΗΜΗΝ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ
ΑΥΤΑΔΕΛΦΩΝ ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΙΟΥ
ΤΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΩΝ, ΦΩΤΙΣΤΩΝ ΤΩΝ ΣΛΑΒΩΝ
(10-15 ΜΑΪΟΥ 1985)

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1986

Δρος ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Κ. ΠΑΠΑΔΕΡΟΥ
ΓΕΝ. ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ

ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΙΟΥ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΩΝ
ΜΝΗΜΗ ΚΑΙ ΥΠΟΜΝΗΣΗ

ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΙΟΥ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΩΝ ΜΝΗΜΗ ΚΑΙ ΥΠΟΜΝΗΣΗ

Ἡ ἱστορική καὶ ἀγλαόκαρπος ἀποστολική Ἐκκλησία τῆς Θεσσαλονίκης, μέ εὐχαριστία καὶ καύχηση ἐν Κυρίῳ, μνημονεύει «τοῦ ἔργου τῆς πίστεως καὶ τοῦ κόπου τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ὑπομονῆς τῆς ἐλπίδος» (Α΄ Θεσ. 1,3) τῶν δύο Θεσσαλονικέων Ἱεραποστόλων Ἁγίων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου¹. Καὶ δικαίως! Γιατί τό Εὐαγγέλιό τους «οὐκ ἐγεννήθη... ἐν λόγῳ μόνον, ἀλλά καὶ ἐν δυνάμει καὶ ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ καὶ ἐν πληροφορία πολλῇ» (Α΄ Θεσ. 1,5) πρὶν ἀπὸ ἑνδεκα αἰῶνες μεταξὺ τῶν Σλάβων, ὡς εἶχε συμβεῖ πρὶν ἀπὸ εἴκοσι αἰῶνες μέ τό ἴδιο Εὐαγγέλιο διὰ στόματος Παύλου τοῦ πρώτου τῶν ἔθνῶν Ἀποστόλου σέ τοῦτη τήν πόλη, ὥστε, ὅσοι ἐπίστευσαν τότε, νά γίνουν τύπος «πᾶσι τοῖς πιστεύουσιν ἐν τῇ Μακεδονίᾳ καὶ ἐν τῇ Ἀχαΐᾳ... καὶ ἐν παντί τόπῳ» (Α΄ Θεσ. 1, 7-8).

Παρακαλῶ νά δεχθεῖτε, Παναγιώτατε, τήν ἔκφραση τῆς εὐγνωμοσύνης μου γιά τήν πατρική πρόσκληση καὶ φιλοξενία σας, πού μοῦ ἐπιτρέπει νά μετέχω στήν ἰδιαίτερη αὐτή χαρά τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας τῆς Θεσσαλονίκης, μέ τήν ὁποία μέ συνδέουν εὐλαβεῖς καὶ εὐγνώμονες ἀναμνήσεις. Παρακαλῶ ἐπίσης νά δεχθεῖτε τά θερμά συγχαρητήρια τόσον ἐμοῦ, ὅσο καὶ τῆς Ὁρθοδόξου Ἀκαδημίας Κρήτης γιά τήν ὀλοκλήρωση καὶ τά ἐγκαίνια τοῦ περικαλλοῦς Ναοῦ τῶν Ἁγίων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου. Εἶναι ἀσφαλῶς τό πολυτιμότερο δῶρο, πού προσφέρεται στή Θεσσαλονίκη μέ τήν εὐκαιρία τῶν δύο ἐπετείων, πού ἐορτάζει αὐτό τόν καιρό. Εὐχόμεθα ὁ Ναός αὐτός νά ἀναδειχθεῖ σέ κέντρον ἀενάου ἱκεσίας ὑπέρ εὐσταθείας, ὁμονοίας καὶ συνεργασίας τῶν ὀρθοδόξων ἁγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν, ὑπέρ εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου καὶ ὑπέρ τῆς τῶν πάντων ἐνώσεως, «ἵνα ἡμᾶς ἀξιῶση τῆς κλήσεως ὁ Θεός ἡμῶν καὶ πληρῶση πᾶσαν εὐδοκίαν ἀγαθωσύνης καὶ ἔργον πίστεως

1. Βλπ. τή σχετική Ποιμαντορική Ἐγκύκλιο τοῦ Θεσσαλονίκης Παντελεήμονος στό περιοδικό ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗ 86 (1958) 4-8.

ἐν δυνάμει, ὅπως ἐνδοξασθῆ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ» (Α΄ Θεσ. 1, 11-12). Παρακαλῶ ἐπίσης ταπεινῶς νὰ δεχθεῖτε Σεῖς, Παναγιώτατε, καὶ τὰ μέλη τῆς Ὀργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς τὰ συγχαρητήρια καὶ τίς εὐχαριστίες μου γιὰ τὴν ἄρτια ὀργάνωση καὶ διεξαγωγή τοῦ Συνεδρίου.

Ἄνταποκρινόμενος στὴν ἐπιθυμία σας, Παναγιώτατε, νὰ λάβω ἐνεργό μέρος στὸ συνέδριο αὐτό, τολμῶ νὰ μοιραστῶ μαζί σας ὀρισμένες σκέψεις, ἀνησυχίες καὶ ἐλπίδες. Ἡ σύντομη ἀνακοίνωσή μου δέν προβάλλει ἀξιώσεις εἰδικῆς περὶ τὸ ἀντικείμενο τοῦ συνεδρίου ἐπιστημονικῆς ἔρευνας, ἀφοῦ δέν ἔχω ἀσχοληθεῖ μὲ αὐτὰ τὰ ζητήματα. Οὔτε ἀνατρέχει στὸ παρελθόν ἢ εἰσήγηση. Κάτω ἀπὸ τὸ πρίσμα του, ἀπλῶς, προβληματίζεται γιὰ τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον. Καὶ κατατίθεται μᾶλλον ὡς προσκύνημα καὶ ἔκφραση τιμῆς καὶ εὐγνωμοσύνης πρὸς τοὺς δύο Ἱσαποστόλους, πού ἀνήκουν στὶς κορυφαῖες προσωπικότητες, τίς ὁποῖες εὐτύχησε νὰ ἀναδείξει αὐτὴ ἡ πόλη στὴν πολυκύμαντη διαδρομὴ τῶν 2.300 ἐτῶν τῆς ζωῆς της.

Τὸ θέμα τῆς εἰσήγησής μου εἶναι: Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου, τῶν Ἁγίων Ἱεραποστόλων, μνήμη καὶ ὑπόμνηση.

Ἡ μνήμη ἑνὸς Ἁγίου ἀποτελεῖ ταυτόχρονα ὑπόμνηση πρὸς ὄλους ἐκεῖνους, πού τὸν τιμοῦν. Ἐπόμνηση γενικὴ καὶ παραίνεση: «μιμηταὶ μου γίνεσθε, καθὼς καὶ ἐγὼ Χριστοῦ» (Α΄ Κορ. 11,1). Καὶ ὑπόμνηση εἰδική, πού ἀπορρέει ἀπὸ τὸ ἰδιαίτερο χάρισμα κάθε Ἁγίου. Ὅταν ἡ ὑπόμνηση βιώνεται μὲ ὑπακοή καὶ συνέπεια, ὁ ἑορτασμός ἐκφεύγει ἀπὸ τὸν κίνδυνο τῆς τυπολατρίας, συνοικοδομεῖ τὴν Ἐκκλησία καὶ διακονεῖ τῆ ζωῆ.

Τὸ εἰδικὸ χάρισμα τῶν Ἁγίων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου ἦταν ἡ μεγάλη δωρεὰ τοῦ Θεοῦ νὰ εὐαγγελίζονται «ἐν τοῖς ἔθνεσι... τὸν ἀνεξιχνίαστον πλοῦτον τοῦ Χριστοῦ» (Ἐφεσ. 3,8). Ποιὸ εἶναι λοιπὸν τὸ περιεχόμενο τῆς εἰδικῆς ὑπόμνησης, πού ὀφείλομε νὰ ἀκροασθοῦμε σήμερα μὲ προσοχή, κλῆρος καὶ πιστός λαός τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ὄλοι ἡμεῖς οἱ συνεορτάζοντες; Καὶ ποιὰ ἢ τυχόν εἰδικὴ σημασία τῆς ὑπόμνησης αὐτῆς τούτῃ τὴν ὥρα, πού ὀδεύει πρὸς τὴν ἐκπνοή της ἢ δευτέρη μετὰ Χριστόν καὶ ἀνατέλλει ἡ τρίτη χιλιετία, πού, σύμφωνα μὲ ἱκανές ἐνδείξεις, θὰ θελήσει νὰ εἶναι χιλιετία χωρὶς Χριστόν; Πάνω στὸ καθόλου εὐκόλο, πλὴν ἀναπόφευκτο αὐτὸ ἐρώτημα θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ διατυπώσω μερικές μόνο σκέψεις, τίς ὁποῖες αἰσθάνομαι πὼς ὑπαγορεύει, ὡς ὑπόμνηση, - τουλάχιστο γιὰ μένα - τὸ ἴδιο τὸ πρόσωπο καὶ τὸ ἔργο τοῦ Ἁγίου Μεθοδίου, τὸν ὁποῖο τιμοῦμε ἰδιαίτερα τοῦτες τίς μέρες, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἁγίου Κυρίλλου. Ἄν ὁ λόγος φανεῖ

ὀχληρὸς σὲ ὀρισμένα σημεῖα, παρακαλῶ τὴν ἀγάπη σας νὰ εἶναι μακρόθυμη. Ἡ θεὰ τῆς πραγματικότητος δέν εἶναι πάντα εὐχάριστη. Γίνεται ὅμως ἀναπόφευκτη πότε-πότε.

ΥΠΟΜΝΗΣΗ 1η: ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΑΛΗΘΕΙΑΣ.

Ἡ μνήμη εἶναι μιὰ ἀντίσταση στὴ λήθη. Εἶναι κατὰ κάποιον τρόπο «ἀ-λήθη» καὶ ἐπομένως ὑπηρετεῖ τὴν ἀλήθεια. Γιατί, κατὰ τὸν Ἡράκλειτον, «ἀλήθες τὸ μὴ λήθον». Ὅσοι λοιπὸν τιμοῦν τὴ μνήμη τῶν Ἁγίων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου, ὀφείλουν πρὶν ἀπ' ὅλα νὰ τιμοῦν τὴν ἀλήθεια τοῦ προσώπου τους, τὴν ἀλήθεια τοῦ λόγου τους, τοῦ βίου τους καὶ τοῦ ἔργου τους. Ἡ Ἐκκλησία καὶ τὰ ἐπιστημονικὰ Ἰδρύματα τῆς Θεσσαλονίκης, καθὼς ἐπίσης καὶ διαπρεπεῖς ἐπιστήμονες, δικοὶ μας καὶ ξένοι, ἔχουν συμβάλει εὐτυχῶς ἀποτελεσματικὰ τὸν τελευταῖο καιρὸ στὴν ἱκανοποιητικὴ ἀποκατάσταση αὐτῆς τῆς ἀλήθειας, πού εἶχε ὑποστῆ παλαιότερα παραμορφωτικὲς ἐπεμβάσεις τῆς ἀγνοίας ἢ ἐθνικιστικῶν καὶ ἄλλων σκοπιμοτήτων. Ἡ ἀποκατάσταση θὰ ὀλοκληρωθεῖ βέβαια, ὅταν θὰ μελετηθεῖ περισσότερο τὸ ἔργο τους καὶ πιὸ σφαιρικά, ὄχι μόνον ἀπὸ τὴ σκοπιὰ τῆς Ἱστορίας, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴ σκοπιὰ τῆς Ἱεραποστολικῆς θεωρίας καὶ πράξης. Ἡ πρόσφατη σχετικὴ βιβλιογραφία δείχνει κάποια στροφὴ τοῦ ἐνδιαφέροντος καὶ πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτῆ, σὲ συνδυασμὸ μάλιστα καὶ μὲ τὴ γενικότερη προβληματικὴ γύρω ἀπὸ τὴ φύση, τὸ ἀντικείμενο, τὴ μέθοδο καὶ τίς προτεραιότητες τῆς μαρτυρίας τοῦ Εὐαγγελίου στὸ σύγχρονο κόσμον.

ΥΠΟΜΝΗΣΗ 2η: ΚΥΡΙΛΛΟΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΙΟΣ, ΦΩΤΙΣΤΕΣ ΤΟΥ ΠΑΡΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ.

Ἡ παραπάνω ἔρευνα μᾶς δείχνει κιόλας σαφῶς, πὼς οἱ αὐτάδελφοι γόνιοι τῆς Θεσσαλονίκης δέν ὑπῆρξαν μόνον τῶν σλάβων φωτιστές καὶ διδάσκαλοι, ἀλλ' ὅτι μποροῦν ἐπίσης νὰ φωτίσουν τὸ παρὸν καὶ νὰ συνοδεύσουν καὶ στὸ μέλλον τὴν Ἐκκλησία, κατὰ τὴν ἀναζήτηση καὶ εὑρεση λύσεων γιὰ τὰ ἐκάστοτε Ἱεραποστολικά προβλήματα της². Μήπως, ἄλλωστε, γι' αὐτὸ ἀκριβῶς δέν χαρίζει ὁ Θεὸς στὴν Ἐκκλησία Πατέρες καὶ Διδασκάλους, γιὰ νὰ εἶναι διαρκῶς παρόντες καὶ πάντοτε

2. Περισσότερα γιὰ τὴν ἐπικαιρότητα τοῦ ἔργου Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου γιὰ τὴν ὀρθόδοξη καὶ γενικότερα τὴ χριστιανικὴ Ἱεραποστολή βλ.π. στὴ μελέτη E. Voulgarakis, A Lesson in Evangelism. The Lives of Cyril and Methodius, *International Review of Mission* 294(1985) 230-230.

ἐπίκαιροι καὶ αὐθεντικοὶ ἑρμηνευτὲς τοῦ ἁγίου θελήματός Του; Ὅσο περισσότερο μελετοῦμε τὸ ἔργο Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου, τόσο περισσότερο ἐδραιώνεται ἡ πεποίθησή μας, πὼς ἔχουν πολλὰ καὶ ὠφέλιμα νὰ διδάξουν καὶ τώρα καὶ πάντα!

ΥΠΟΜΝΗΣΗ 3η: ΟΥΑΙ ΤΩ ΜΗ ΕΥΑΓΓΕΛΙΖΟΜΕΝΩ

Ὅταν τελοῦμε μνήμη Ἱεραποστόλων, ὀφείλομε νὰ ἀναλογιζόμεθα, πρὶν ἂν ὅλα, κατὰ πόσον ἐκπληρώνομε σήμερα, μὲ τὸν τρόπο καὶ μὲ τὸ ζῆλο πού πρέπει, τὸ δικό μας ἱεραποστολικό καθῆκον. Ὁ Εὐαγγελισμός δὲν εἶναι εὐκαιριακὴ, περιθωριακὴ ὑπόθεση τῆς Ἐκκλησίας, τὴν ὁποία θὰ μπορούσε καὶ νὰ παραμελήσει ἢ νὰ παραλείψει. Εἶναι συστατικό καὶ ἔκφραση τῆς ἴδιας τῆς οὐσίας, τῆς ὑπόστασης καὶ τῆς ἀποστολῆς τῆς Ἐκκλησίας. Εἶναι ἢ κατ' ἐξοχὴν ἀποστολή της στὸ χρόνο πού μεσολαβεῖ ἀνάμεσα στὴν Ἀνάσταση καὶ τὴν παρουσία τοῦ Κυρίου. Εἶναι γι' αὐτὸ ἀνάγκη, μὲ ἀφορμὴ τὸν τωρινὸ ἑορτασμό, νὰ σταθεῖ μὲ εἰλικρίνεια καὶ δέος ἡ συνείδηση τῶν Ὁρθοδόξων μπροστὰ στὴν κατηγορηματικὴ προειδοποίησή τοῦ Ἀποστόλου: «Οὐαὶ δέ μοι ἔστιν ἂν μὴ εὐαγγελίζωμαι» (Α' Κορ. 9,16). Ἡ παρατηρούμενη κατὰ τὰ τελευταῖα ἰδίως χρόνια συνειδητοποίησή τῆς ἱεραποστολικῆς μας εὐθύνης εἶναι σίγουρα σημάδι ἐλπίδας. Παραμένουν ὅμως ἐλάχιστοι ἀκόμη οἱ ἐργάτες σὲ σχέση μὲ τὴν ἔκταση τοῦ πρὸς θερισμὸν ἔτοιμου ἀγροῦ (Μτθ. 9,37). Ἡ Θεσσαλονικὴ δίδει καὶ πάλι ἓνα καλὸ παράδειγμα. Ὅπως τότε, δραστηριοποιοῦνται καὶ σήμερα πιστοὶ ἄνθρωποι αὐτῆς τῆς πόλης στὸ χωρὸ τοῦ εὐαγγελισμοῦ τῶν ἐθνῶν. Εὐχόμεθα νὰ βροῦν μιμητὲς καὶ ἐδῶ καὶ παντοῦ!

ΥΠΟΜΝΗΣΗ 4η: ΣΑΡΚΩΣΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΕΚΑΣΤΟΤΕ ΚΑΙ ΕΚΑΣΤΑΧΟΥ

Ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ, πού «ὄτε ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου» (Γαλ. 4,4) «σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν» (Ἰωάν. 1,14), προσλαμβάνει κάθε φορά καὶ ἀφθαρτίζει τὴ «σάρκα» τῶν ἀνθρώπων, πού τὸν ὑποδέχονται καὶ τὸν «παραλαμβάνουν» καὶ τρέφονται ἀπὸ τὴ σάρκα καὶ τὸ αἷμα Του. Αὐτὴ τὴν ἀλήθεια ἐβίωσε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ καὶ σταθερὰ μέχρι σήμερα ἡ Ὁρθοδοξία. Ἡ ὁποία, σὲ ἀντίθεση μὲ τὴν Ἐκκλησία τῆς Δύσης, στάθηκε μὲ σεβασμό, στοργὴ καὶ ἐμπιστοσύνη μπροστὰ σ' αὐτὴ τὴν ἀνθρώπινη «σάρκα», πού λέγεται π.χ. γλῶσσα, ἦθος, πολιτισμός, ταυτότητα τῶν λαῶν, ὅπως περίτρανα ἀποδεικνύεται στὸ ἔργο Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου. Αὐτὸς ὁ σεβασμὸς τῆς ἐκάστοτε καὶ ἐκασταχοῦ ἀνθρώπινης «σάρκας» δὲν εἶναι ἀποτέλεσμα διπλωματίας καὶ ἄλλων κοσμικῶν σκοπιμοτήτων. Παρὰ τὸ ὅτι καὶ αὐτὲς δὲν ἔλλειψαν βέβαια. Εἶναι

ἀποτέλεσμα καὶ καρπὸς τόσο τῆς ἀνθρωπιστικῆς παράδοσης τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ὅσο καὶ κυρίως τῶν θεμελιακῶν θεολογικῶν καὶ ἀνθρωπολογικῶν ἀρχῶν τοῦ Εὐαγγελίου, πού συστηματοποιήθηκαν καὶ τηρήθηκαν ἀπαρασάλευτα ἀπὸ τὴν ἑλληνοτραφὴ Ὁρθοδοξία³. Τὶς ἀρχὲς αὐτὲς ἀκολούθησαν πιστὰ καὶ οἱ Ἅγιοι Κύριλλος καὶ Μεθόδιος, ὅπως δείχνει καὶ ὁ π. Ἰωάννης Meyendorff σὲ πρόσφατη μελέτη του γιὰ τὴ σχέση μεταξύ Πολιτισμοῦ καὶ Εὐαγγελίου⁴. Εἶναι πράγματι πολὺ ἐνδιαφέρουσες οἱ παρατηρήσεις πού κάνει, ἀναλύοντας τὸν Πρόλογο. (Proglas), πού συνέγραψαν οἱ ἐκ Θεσσαλονίκης, ὅπως λέγει, ἀδελφοί, γιὰ τὴ μετάφραση τῶν Εὐαγγελικῶν Ἀναγνώσμάτων. Δὲν εἶναι τυχαῖο, παρατηρεῖ, πὼς ἡ Ὁρθοδοξία ἐγκαινιάζει τὰ Ἀναγνώσματα τοῦ δλου ἐνιαυτοῦ, κατὰ τὴ λειτουργία τῆς Ἀναστάσεως, μὲ τὸν Πρόλογο τοῦ Κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίου. Με βάση τὴ Θεολογία καὶ τὴ Χριστολογία αὐτοῦ ἀκριβῶς τοῦ Προλόγου, γράφει ὁ π. Meyendorff, οἱ Φωτιστὲς τῶν Σλάβων ἀναπτύσσουν στὸ δικό τους Πρόλογο μὴ περί Λόγου Θεολογία, ἢ ὁποία ὑπογραμμίζει ἀκριβῶς τὴν ἀνάγκη, νὰ «σαρκώνεται» ἡ πίστη σὲ κάθε λαό, σὲ κάθε γλῶσσα, σὲ κάθε πολιτισμό, «προκειμένου νὰ ἀναδείξει αὐθεντικούς καρπούς δυναμικῆς ἀνθρώπινης συνέργειας μὲ τὸ Θεὸ πρὸς οἰκοδομὴ μιᾶς χριστιανικῆς κοινωνίας καὶ ἐνὸς χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ»⁵.

Αὐτὴ ἡ Θεολογία τῆς ἐκάστοτε καὶ ἐκασταχοῦ σαρκώσεως τοῦ Λόγου, πού διασώζει αὐθεντικά τὸ πνεῦμα τῆς Πεντηκοστῆς, ἀναγνωρίζεται σήμερα - ἐπιτέλους! - καὶ ἀπὸ τὴ Ρωμαιοκαθολικὴ καὶ ἀπὸ τίς λοιπὲς χριστιανικὲς Ἐκκλησίες καὶ ἀκολουθεῖται ὀλοένα καὶ πιστότερα,

3. Χαρακτηριστικὴ ἢ σχετικὴ μαρτυρία τοῦ Ρουμάνου Peter Vaczy, πού ἀναφέρει ὁ Ἄρχιμ. Ἰωάννης Ἀλεξίου, *Κύριλλος καὶ Μεθόδιος οἱ Ἱεραποστολοὶ*, Ἀθήναι 1976, σελ. 141: «Τὸ ἔργον τοῦτο ἦτο ἀπὸ πάσης ἀπόψεως δημιουργημὰ Ἑλληνοσ. Μόνον ὁ φιλόσοφος, τὸν ὁποῖον ἀνέθρεψε τὸ πνεῦμα τοῦ ἑλληνικοῦ ἀνθρωπισμοῦ, ἠδύνατο νὰ κάμῃ τοῦτο, νὰ δώσῃ δηλαδὴ, καίτοι ἦτο Ἑλληνας, γράμματα εἰς τοὺς Σλάβους. Αἰσθανόμεθα ὅτι εἰς αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον ἐνεσαρκώθη τὸ μεγαλεῖον καὶ τὸ πεπρωμένον τοῦ Βυζαντίου, ἐκεῖνου τοῦ Βυζαντίου, τὸ ὁποῖον τοὺς βαρβάρους εἰς τὸν πολιτισμὸν κατέστησε Βυζαντινοὺς, ἀλλὰ δὲν ἠθέλε νὰ τοὺς ἐξελληνίσῃ...». Καὶ ὁ W. McNeill, *Ἱστορία τῆς ἀνθρώπινης κοινωνίας*, μετάφρ. Κ. Ραμπαβίλα, Ἀθήναι 1969, σελ. 511, ἐπιβεβαιώνει: «Σ' ἀντίθεση μὲ τὴ Ρωμαϊκὴ Ἐκκλησία, πού ἀνύψωσε τὰ Λατινικὰ σὲ μοναδικὴ νόμιμη γλῶσσα τῶν θρησκευτικῶν λειτουργιῶν καὶ τῆς διοικήσεως, ἡ Ἑλληνικὴ Ἱεραρχία ἦταν πρόθυμη ν' ἀξιοποιήσει τίς ντόπιες γλῶσσες γιὰ ἐκκλησιαστικούς σκοπούς».

4. Meyendorff J., *Christ as Word: Gospel and Culture*, *International Review of Mission* 294(1985) 246-257.

5. Ὁ.π. σελ. 246.

ὡς κατευθυντήρια ἀρχή, στήν ἱεραποστολική θεωρία καί πράξη. Ἐνῶ ὁμως οἱ ξένοι ἀποδέχονται σήμερα αὐτή τήν ἀρχή, πού εἶχαν ἀρνηθεῖ ἐπίμονα παλαιότερα καί μάλιστα μέ τόσο πείσμα τήν ἐποχή Κυρίλλου καί Μεθοδίου, παρατηρεῖται τό περίεργο φαινόμενο, νά ἐμφανίζει τώρα κάποια δυσλειτουργία ἡ ἀρχή αὐτή στό ἴδιο τό σῶμα τῆς Ὁρθοδοξίας! Ἐνῶ δηλ. μέ βάση τήν ἀρχή αὐτή ἀντιστάθηκαν ἐκεῖνοι τόσον ἀποτελεσματικά στούς «Τριγλωσσίτες» - «Πιλατιανούς» τῆς ἐποχῆς τους, διατρέχουμε τόν κίνδυνο νά υἱοθετήσουμε ἐμεῖς ἐκ τῶν ὑστέρων «πιλατιανή» νοοτροπία καί τακτική, καθώς ἐμφανίζουμε σημεῖα δυσκαμψίας, ἀνελαστικότητας, δυσπροσαρμοστικότητας, τόσο στό χῶρο τῆς διασποράς, ὅσο καί στό καθ' αὐτό ἱεραποστολικό πεδίο⁶. Μιά τέτοια στάση, πού δείχνει πῶς φοβάται τήν ἐλευθερία τοῦ Πνεύματος, νά πνέει ὅπου θέλει ἐκεῖνο (Ἰωάν. 3,8), εἶναι στάση ἀπομονωτική καί ξένη πρὸς τή δημιουργικότητα, τήν κοινωνικότητα καί τήν οἰκουμενικότητα τῆς Ὁρθοδοξίας⁷.

ΥΠΟΜΝΗΣΗ 5η: Η ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ ΕΙΝΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ.

Ἡ ἐκάστοτε καί ἐκασταχοῦ «σάρκωση» τοῦ Λόγου πραγματώνεται ὡς κατά τόπους εὐχαριστιακή κοινότητα, πού μέ τήν ἴδια τήν παρουσία της καί τή λειτουργική της πράξη καί φανέρωση διαγγέλλει «τά μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ» (Πράξ. 2,11) καί «ἐκ-καλεῖ» τοὺς ἐκτός τῆς κοινότητας στήν ἐκκλησία τῆς σωτηρίας. Ἀκόμη καί μέ τή μαρτυρική σιωπή της ἡ ὀρθόδοξη κοινότητα μπόρεσε νά ἀσκήσει ἀποτελεσματικά ἔργο ἱεραποστολόου, πάλαι τε καί ἐπ' ἐσχάτων!

Αὐτή τήν ἱεραποστολική δυναμική τῆς λειτουργικῆς κοινότητας ἐνεργοποίησαν μέ τόν καλύτερο δυνατό τρόπο καί οἱ Ἅγιοι Κύριλλος καί Μεθόδιος στήν ἐποχή τους, ἐνισχύοντας μέ εἰδικῶς καταρτισμένα στελέχη τίς νεοπαγεῖς ὀρθόδοξες ἐνορίες τοῦ σλαβικοῦ χῶρου, ὥστε νά συνεχίσουν τό ἔργο τοῦ εὐαγγελισμοῦ καί τῆς μεταποίησης τοῦ παγανι-

6. Περισσότερα βλπ. στή μελέτη Παπαδερῶ Ἀλεξ., Γλώσσα καί Πολιτισμός τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς διασποράς, περιοδ. *ΚΡΗΤΗ* (1981), τεῦχος 94, σελ. 45-46 καί τεῦχ. 95, σελ. 45-46.

7. Ἀνάλυση τῶν σχετικῶν προβλημάτων σέ σχέση καί μέ τήν παγχιριστιανική ἱεραποστολική προσπάθεια σήμερα βλπ. στή μελέτη τοῦ Yannoulatos Anastasios, Culture and Gospel. Some Observations from the Orthodox Tradition and Experience, *International Review of Mission* 294(1985) 185-198. Στό ἴδιο τεῦχος δημοσιεύονται καί ἄλλες ἐνδιαφέρουσες μελέτες. Πρβλ. Παπαδερῶ Ἀλεξ., Πολιτισμός, Ἐρησκευτική καί Ἠθική Ἐγκυκλοπαίδεια, τόμ. 1, 507-514. Τοῦ αὐτοῦ, Χριστιανισμός καί Πολιτισμός, ὁ.π. τόμ. IB', 187-190.

στικοῦ πολιτιστικοῦ τους περίγυρου.

Εἶναι ἰδιαίτερα σημαντικό καί ἐπίκαιρο νά προσέξουμε αὐτή τήν ἱεραποστολική εὐθύνη τῆς Ἐνορίας. Γιατί κάτω ἀπό τίς σύγχρονες καί τίς διαφαινόμενες ἐξελίξεις στίς περισσότερες χῶρες τοῦ κόσμου καί σ' αὐτήν ἀκόμη τή χριστιανική μας Ἑλλάδα, οἱ τοπικές Ἐκκλησίες τείνουν νά γίνουν καί πάλι εὐχαριστιακές κοινότητες σέ κατάσταση διασποράς. Ἡ κλασική διάκριση ἀνάμεσα στήν «ἐσωτερική» καί στήν «ἐξωτερική» Ἱεραποστολή μένει μέ τόν καιρό χωρίς οὐσιαστικό ἀντικείμενο. Γιατί καί στό παραδοσιακά χριστιανικό «ἐσωτερικό» οἱ πιστοὶ συνυπάρχουν μέ ὀλοένα καί περισσότερους ἀλλόπιστους καί ἄπιστους, ὁ ἀριθμὸς τῶν ὁποίων θά αὐξηθεῖ ἀσφαλῶς κατά τά προσεχῆ χρόνια αἰσθητὰ στήν Ἑλλάδα μέ τήν προβλεπόμενη ἐλεύθερη ἐγκατάσταση, σέ ἐφαρμογή τῶν ὄρων ἐνταξίας τῆς χώρας μας στίς Εὐρωπαϊκές Κοινότητες⁸.

Ἡ παλιά αὐτή καί πάλι καινούρια πραγματικότητα ὀφείλει, φρονούμε, νά ἀφυπνίσει τή δυναμική καθολικότητα τῶν κατά τόπους εὐχαριστιακῶν κοινοτήτων. Τά μέλη δηλ. τῶν Ἐνοριῶν μας, κληρὸς καί λαός, ἄνδρες καί γυναῖκες, εἶναι ἐπείγουσα ἀνάγκη νά ἐτοιμαστοῦν, νά ἀσκηθοῦν καί νά ἀναλάβουν ἔργον ἱεραποστολόου, κατά τό μέτρο τῆς δωρεᾶς τοῦ Θεοῦ πρὸς ἕνα ἐκαστον ἀπό τά μέλη τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας (Α' Κορ. 12). Εἰδικότερα ἡ θέση, ἡ εὐθύνη καί ἡ ἀποστολή τῶν λαϊκῶν στήν Ἐκκλησία μας εἶναι, νομίζουμε, θέμα πρώτης προτεραιότητας σήμερα! Μή μᾶς διαφεύγει, ἄλλωστε, ὅτι στό πρόσωπο τοῦ Ἁγίου Κυρίλλου τιμοῦμε ἕνα λαϊκό ἐργάτη τοῦ Εὐαγγελίου!

ΥΠΟΜΝΗΣΗ 6η: Η ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ ΕΙΝΑΙ ΔΙΑΛΟΓΙΚΗ.

Ἡ περί Λόγου Θεολογία τῆς Ὁρθοδοξίας συνεπάγεται διαλογικό ἦθος καί διαλογική μαρτυρία. Καί πάλιν οἱ Ἅγιοι Κύριλλος καί Μεθόδιος βεβαιώνουν μέ τήν πράξη τή θεωρία. Δέν ἄσκησαν ρητορική διαλεκτική τῆς ἐπίδειξης, προκειμένου νά ἐντυπωσιάσουν τοὺς «βάρβαρους» Σλάβους, οὔτε δικανική διαλεκτική ἐπιχειρημάτων, προκειμένου νά ἐξουθενώσουν τοὺς ἀντίδικους Ἰουδαίους, Μουσουλμάνους, Φράγκους, Γερμανούς καί Λατίνους. Ἄσκησαν διάλογο ἀγάπης, ὡς μετοχή

8. Γιά τά σχετικά προβλήματα βλπ. Παντελεήμονος Μπεζενίτη, Μητροπολίτου Ζακύνθου, Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος στήν Οἰκουμενική Ἐπιτροπή τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος, Ἀθήναι 1984. Πρβλ. Papaderos Alexandros. *Sozio-Kulturelle Aspekte der EG-Erweiterung. Griechenland als Vermittler*, Chania 1980.

στό λόγο καί βοήθεια πρὸς τὸ συνάνθρωπο, νά συναντήσῃ προσωπικά αὐτὸ τὸ λόγο, τὸ Σωτήρα του, καί νά ἐπανεύρῃ ἔτσι τὸ λόγο τῆς δικῆς του ὑπαρξῆς καί τῆς ὑπαρξῆς τοῦ παντός.

Μιά τέτοια διαλογικὴ μαρτυρία τῆς Ὁρθοδοξίας ἐπιβάλλεται καί πάλιν ἐπιτακτικὰ σήμερα, προκειμένου νά γίνῃ ξανά συνειδητὴ ἡ παρουσία τοῦ Λόγου (τοῦ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίου) ἐκεῖ, ὅπου κυριαρχεῖ τὸ παράλογο, ἀλλὰ καί ἐκεῖ, ὅπου τὸ λογικὸ δὲν φαίνεται νά ἔχει ζωτικὴ ἐπικοινωνία μὲ τὴν πηγὴ του. Γιατί μπορεῖ νά ὑποστηριχθεῖ βέβαια, πὼς κάθε φορὰ πού χρησιμοποιοῦμε σύνθετους ὄρους, ὅπως βιο-λογία, ψυχο-λογία, τεχνο-λογία κ.λ.π., καί κάθε φορὰ πού τὰ διανοήματά μας καί τὰ ἔργα μας κρίνονται ὡς λογικά, ὑπομνηματίζομε ἀπλῶς τὸ «ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος»: ὅτι δηλ. αὐτὸς ὁ Λόγος εἶναι τὸ κλειδί γιὰ κάθε γνώση, γιὰ τὴν κατανόηση παντός ἐπιστητοῦ, γιὰ τὴν εὕρεση νοήματος στὰ πράγματα καί στὰ γεγονότα⁹. Πόσο συνειδητὴ εἶναι ὁμοῦ αὐτὴ ἡ σχέση στό σύγχρονο ἄνθρωπο, π.χ. - ἂν ἐπιτρέπεται μιά ἄμεση ἀναφορά -, πόσο συνειδητὴ εἶναι στό σύγχρονο Πανεπιστήμιο τῆς χριστιανικῆς μας Θεσσαλονίκης; Καί ἂν δὲν εἶναι, πόσον ἔχουν συνειδητοποιήσει οἱ πιστοὶ αὐτῆς τῆς πόλης τῶν Ἁγίων Μεθοδίου καί Κυρίλλου, πὼς ὁ χῶρος ἱεραποστολικῆς δράσης δὲν ὀνομάζεται σήμερα μόνο ζούγκλα τῆς Ἀφρικῆς καί Νησιά τοῦ Εἰρηνικοῦ, ἀλλ' ὀνομάζεται ἐπίσης Νηπιαγωγεῖο στὴν Ἑλλάδα καί Πανεπιστήμιο καί Κέντρο Ἐρευνας καί ἐργαστήρι τῆς Τέχνης καί γραφεῖο τοῦ πολιτικοῦ καί ἀσκητήρι τοῦ συγγραφέα καί ἐργοτάξιο τοῦ μεροκαματιάρη καί κατάστρωμα τοῦ πλοίου τοῦ ποντοπόρου; Ἡ μέθοδος καί ἡ θεολογία Κυρίλλου καί Μεθοδίου θά ἔλεγε, φαντάζομαι, σήμερα: προσλάβετε τὴ «σάρκα» καθενὸς ἀπ' αὐτοὺς τοὺς χῶρους, τὴ λογοκρατούμενη, τὴν τεχνοκρατούμενη, τὴν πληγωμένη, ἐπαναστατημένη καί ὑπεραφελῶς αἰσιόδοξη, χαρίσετε τῆς καί πάλι τὸν λόγο τῆς, ὥστε νά ἐπανεύρῃ τὸ πλήρες νόημα τῆς ὑπαρξῆς καί τῆς ἀποστολῆς τῆς μέσα στὸν καθολικὸ Λόγο τοῦ σύμπαντος κόσμου, τοῦ ἀνακαινισμένου ἐν Χριστῷ, ὁ ὁποῖος ἦταν «ἐν ἀρχῇ» καί εἶναι ὁ Λόγος τῆς γένεσης καί τῆς ἐσχατολογικῆς προοπτικῆς τῆς Δημιουργίας!

Στὴν ἴδια διαλογικὴ ἀρχὴ στηρίχθηκαν οἱ Θεσσαλονικεῖς Ἱεραποστολοὶ, ὅταν ἀνέλαβαν ἐπίσης διάλογο μὲ τίς «Μεγάλες Δυνάμεις» τῆς ἐποχῆς τους: δηλ. ὄχι μόνο μὲ τοὺς ἀσύντακτους ἀκόμη Σλάβους, ἀλλὰ καί μὲ τοὺς διάσπαρτους Ἰουδαίους καί τοὺς ἀκμαίους Μουσουλμάνους,

9. Meyendorff J., ὁ.π., σελ. 247.

οἱ ὅποιοι, πιέζοντας τὸ Βυζάντιο ἀπὸ τὸ Νότο, τὸ ἔστρεψαν, τότε ἀκριβῶς, πρὸς τὸ Βορρά. Δὲ θά μᾶς συνιστοῦσαν ἀραγε νά ἐπιχειρήσουμε καί μεῖς τὸ ἴδιο σήμερα; Διάλογο δηλ. μὲ τίς παραπάνω καί τίς νεώτερες «Μεγάλες Δυνάμεις», πού διεκδικοῦν τὸ προσκήνιο τῆς Ἱστορίας καί τὸ προσκύνημα τοῦ ἀνθρώπου;

Ὁ Ἰσλαμισμὸς π.χ. πειθαναγκάζει ὀλοένα καί πιό αἰσθητὰ τὴ χριστιανικὴ Δύση, νά λάβῃ σοβαρότερα ὑπόψη τὴν παρουσία του. Πάνω ἀπὸ 200 μουσουλμανικὰ τεμῆνα ἔχουν ἀνεγερθεῖ τὰ τελευταῖα μόλις χρόνια στὴν Ὀλλανδία καί πάνω ἀπὸ 1.000 στὴν Ἀγγλία, γιὰ νά περιοριστοῦμε, ἐνδεικτικὰ μόνο, στίς δύο αὐτὲς χῶρες. Ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία, τὸ Παγκόσμιο Συμβούλιο Ἐκκλησιῶν, τὸ Συμβούλιο Εὐρωπαϊκῶν Ἐκκλησιῶν καί ἄλλοι Ὄργανισμοὶ ἔχουν ἀναλάβῃ ἐνεργῶ ἢ πάντως ἐτοιμάζουν διάλογο μὲ τὸν Ἰσλαμισμὸ, τὸν ὁποῖον ὁμοῦ κανεῖς ἀπὸ τοὺς παραπάνω δὲν ἐγνώρισε τόσον ὑπαρξιακά καί τόσο τραγικά, ὅσον ἡ Ὁρθοδοξία. Θά ἀρνηθεῖ νά καταθέσῃ τὴ μαρτυρία τῆς σ' ἓνα τέτοιο διάλογο;

Ὁ Μαρξισμὸς διάλεξε πρῶτο τὸ σῶμα τῆς Ὁρθοδοξίας, γιὰ νά πειραματιστεῖ τὴ ριζικὴ μεταποίησιν τοῦ κόσμου, πού τὴν ἐννοεῖ καί ὡς ἀποποίησιν τῆς θείας παρουσίας καί «κηδεμονίας». Μιά πρόσφατη διορθόδοξη Διάσκεψιν γιὰ τὰ ζητήματα τῆς Ἱεραποστολῆς¹⁰, ἀναφερόμενη στό σοσιαλιστικὸ περίγυρο τῆς Ὁρθοδοξίας, ἐπισημαίνει τὸν κίνδυνον τῆς «ἀπο-σάρκωσης», τῆς παραίτησης δηλ. ἀπὸ τὴ θεολογία τῆς ἐκάστοτε καί ἐκασταχοῦ «σάρκωσης» τοῦ Λόγου, ὅπως τὴν προσδιορίσαμε παραπάνω. Ἡ «ἀπο-σάρκωση» αὐτὴ νοεῖται ὡς ἄρνηση ἢ ἀδυναμία τῶν Ὁρθοδόξων νά ἀπαντήσουν δημιουργικὰ στὴν καινούρια πρόκληση. Κανεῖς ὁμοῦ δὲν ἀμφιβάλλει, πὼς δὲν μπορεῖ νά ἀποφευχθεῖ τελικὰ ἡ ἀπάντηση, ἀπὸ τὸ περιεχόμενο καί τὴ δυναμικὴ τῆς ὁποίας θά ἐξαρτηθεῖ σὲ μεγάλο βαθμὸ ἡ μοῖρα τῶν λαῶν αὐτῆς τῆς περιοχῆς καί ἴσως τῶν λαῶν τοῦ κόσμου¹¹.

Ἡ ὀρθόδοξη διασπορὰ ζεῖ, ἐξάλλου, στὸν κόσμο ἐκεῖνον, ὅπου ὁ Καπιταλισμὸς καί ὁ πρακτικὸς Ὑλισμὸς ὑπόσχονται ὡς ἐπίγειο παράδεισο τὴν κοινωνία τῆς ἀφθονίας, ὅπου ἐπίσης στενεύει ὁ τόπος γιὰ τὸ

10. Report of the Orthodox Advisory Group, *International Review of Mission* 294 (1985) 258-264.

11. Τὴν ἀνάγκη μαρτυρίας τοῦ Εὐαγγελίου τόσο διαχρονικά (diachronic) ὅσο καί ἀνάλογα μὲ τὴν ἐκάστοτε καί ἐκασταχοῦ πραγματικότητα (synchronic) ὑπογραμμίζει καί ὁ Μητροπολίτης Emilianos Timiadis, *Unity of Faith and Pluralism in Culture. A Lesson from the Byzantine Missionaries*, *International Review of Mission* 294(1985) 237-244.

Θεό. Θά διαλεχθεῖ μέ τίς ἀρχές καί τίς δυνάμεις, πού συγκροτοῦν καί συγκρατοῦν αὐτό τόν κόσμον ἢ διεσπαρμένη Ὁρθοδοξία, ὥστε νά δώσει τή δική της μαρτυρία γιά τήν ποιότητα καί τό πλήρωμα τῆς ζωῆς;

Θεωροῦμε χρήσιμο νά καταγράψουμε στό σημεῖο αὐτό μιᾶ ἐνδιαφέρουσα καί ἐπικαιρή παρατήρηση τοῦ νέου Γεν. Γραμματέα τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν Emilio Castro κατά τήν Γ' κοινή Σύναξη τοῦ Συμβουλίου Εὐρωπαϊκῶν Ἐκκλησιῶν (ΚΕΚ) καί τοῦ Concilium Conferentiarum Episcopaliū Europae, τοῦ συλλογικοῦ δηλ. ὄργανου τῶν ρωμαιοκαθολικῶν ἐπισκοπικῶν σωμάτων τῆς Εὐρώπης, πού ἐγινε στήν ἰταλική πόλη Riva del Garda καί στήν ἱστορική πόλη τοῦ Τριδέντου ἀπό τίς 3 μέχρι τίς 8 Ὀκτωβρίου 1984. Στά θετικά βήματα γιά τήν ἀντιμετώπιση τοῦ προβλήματος τοῦ Filioque, τά ὁποῖα ἀνέφερε ὁ κ. Παπαδόπουλος, πρέπει νά προστεθεῖ ὅτι στή σπουδαία ἐκείνη παγχριστιανική σύναξη τῆς Εὐρώπης ἀναγνωρίστηκε τό Σύμβολο Νικαίας-Κωνσταντινουπόλεως (χωρίς φυσικά τό filioque), ὡς τό κοινό γιά ὄλους μας Σύμβολο καί ὡς πηγή κοινῆς ἐλπίδας σέ μιᾶ στιγμή τῆς Ἱστορίας, πού ἡ ἀνθρωπότητα μοιάζει νά προσεγγίζει ὀλοένα καί πιό σταθερά τά κράσπεδα τῆς ἀβύσσου. Ὅπως ὑποστήριξαν κατά τή σύναξη ἐκείνη πολλοί ἐκπρόσωποι ἀπό τή Δύση, ἀκόμη καί ἡ ἄλλοτε χριστιανική Εὐρώπη ζεῖ σήμερα «etsi Deus non daretur» - σά νά μήν ὑπῆρχε Θεός! Ὅλοένα καί περισσότεροι ἄνθρωποι θεωροῦν τό Θεό ἀπόντα ἢ πανσθενή, ἀνίκανο νά κυβερνήσει τή ζωή καί τήν Ἱστορία. Ἐκεῖ, ὅπου ἔφεραν ὁ Κύριλλος καί ὁ Μεθόδιος τό φῶς τοῦ Εὐαγγελίου, ἀλλά καί στόν εὐρύτερο εὐρωπαϊκό χῶρο, ἄλλοι ἄλλα εὐαγγελίζονται σήμερα. Ἐνας ἄκρατος ὀρθολογισμός, ἐξάλλου, προκαλεῖ στούς μέν θλίψη καί ἀπογοήτευση, στούς δέ ἀλαζονία καί καύχηση γιά τό «θάνατο τοῦ Θεοῦ». Ἐνα «θάνατο», πού μεταφράζεται π.χ. στό ὅτι μόλις τό 8% τῶν παιδιῶν στό Παρίσι εἶναι βαπτισμένα - ἓνα μόνο παράδειγμα! Ἀναφερόμενος σ' αὐτήν ἀκριβῶς τήν κρίση τῆς Εὐρώπης καί τοῦ κόσμου, ὁ Emily Castro ζήτησε τήν ἐνεργοποίηση τῶν ὀρθοδόξων κοινοτήτων τῆς διασποράς. Ἡ Ὁρθοδοξία, εἶπε, φέρει ἀκόμη ἀνοιχτές τίς πληγές ἀπό τόν προσηλυτισμό, πού ἄσκησαν σέ βάρος της οἱ χριστιανοί τῆς Δύσης. Μέ τό φόβο, μήπως κατηγορηθεῖ ἐκείνη τώρα, ὅτι ἀνταποδίδει τά ἴσα, παραιτεῖται ἀπό μιᾶ δυναμική μαρτυρία στή Δύση. Τό ἀποτέλεσμα εἶναι νά στρέφονται πολλοί ἄνθρωποι στήν ἀθεΐα ἢ στίς ἀνατολικές Ἐρησκείες καί νά ἀποζητοῦν ἐκεῖ πνευματικές ἀξίες, τίς ὁποῖες θά μπορούσε νά τοῦς ἐξασφαλίσει σέ ἀφθονία ἢ πνευματικότητα τῆς Ὁρθοδοξίας!

Τέτοιες ἐκκλήσεις, πού δέν εἶναι σπάνιες, θά ἦταν ἀσφαλῶς λάθος νά μᾶς παρασύρουν σέ υἱοθέτηση ξένων πρὸς τήν Ὁρθοδοξία μεθόδων

καί ἀρχῶν προσηλυτισμοῦ, ὅπως συμβαίνει στό μεταξύ μέ ὀρισμένους ζηλωτές σέ διάφορες χῶρες. Ἐκκλήσεις, ὅπως ἡ παραπάνω, θά πρέπει μᾶλλον νά ἐρμηνευθοῦν ὡς ἐπισήμανση τῆς ἀνάγκης γιά συστράτευση καί ἀπό κοινοῦ πνευματική ἀντίσταση καί ἱεραποστολική «ἀντεπίθεση»: Ἀντεπίθεση ἀπό κοινοῦ διακονίας ἐμπερίστατων ἀνθρώπων, ὅπως εἶναι π.χ. οἱ πρόσφυγες, οἱ μετανάστες-ἐργάτες, οἱ σπουδαστές, ἀσθενεῖς κλπ. Καί ἀντεπίθεση ἀλήθειας μέ κοινή μαρτυρία καί συνεργασία τῶν χριστιανῶν πρὸς ἐπαν-εὐαγγελισμό τῶν ἀνθρώπων.

Μή λησμονοῦμε τό παράπονο τοῦ Ροστισλάβ καί τοῦ Σβατοπλόουκ πρὸς τόν αὐτοκράτορα Μιχαήλ Γ', μέ τό ὁποῖο δικαιολόγησαν τό αἴτημα γιά τήν ἀποστολή Ἱεραποστόλων:

«Ἦλθον πρὸς ἡμᾶς πολλοί χριστιανοί διδάσκαλοι ἐξ Ἰταλίας ἐξ Ἑλλάδος καί ἐκ Γερμανίας, οἱ ὁποῖοι μᾶς ἐδίδαξαν διαφόρως. Ἀλλ' ἡμεῖς οἱ σλάβοι εἴμεθα ἄπλοος λαός καί οὐδένα ἔχομεν δυνάμενον νά κατηχήσει ἡμᾶς εἰς τήν ἀλήθειαν καί νά ἐξηγήσει εἰς ἡμᾶς τήν ἔννοιαν τῆς Γραφῆς. «(ΒΙΟΣ ΜΕΘΟΔΙΟΥ, μετάφρ. Ἰωάννου Ἀναστασίου, Ἐπιστ. Ἐπετηρίς Θεολ. Σχολῆς, Θεσσαλονίκη 1967, σελ. 153).

Τό ἴδιο παράπονο διατυπώνουν πολλοί ἄνθρωποι καί σήμερα στήν Ἀφρική καί στήν Ἀσία, πρὸς τοῦς ὁποῖους «ἐξάγεται» ἀπό τήν Ἀμερική καί τήν Εὐρώπη ἓνας θρυμματισμένος, ἀντιφατικός, ἀντιθετικός καί ἀνταγωνιστικός Χριστιανισμός, ἀνίκανος νά τοῦς ἐμπνεύσει ἐμπιστοσύνη, σιγουριά καί ἐνότητα πίστεως καί ζωῆς. Τό φιλελεύθερο καί οἰκουμενικό πνεῦμα τῆς Μητρὸς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, τό πνεῦμα τῆς Ὁρθοδοξίας, περιχωρεῖ ἄνετα τήν ποικιλία στήν ἐκφραση τῆς πίστεως, τῆς ζωῆς, τοῦ πολιτισμοῦ, διασώζει ὁμως ταυτόχρονα τήν ἐνδότερη ἐνότητα μέ τήν προσήλωσή στοῦ σταθεροῦ χριστολογικοῦ κέντρου καί μέ τήν εὐχαριστιακή ἀναφορά στήν τριαδική πηγὴ παντός ἀγαθοῦ.

Αὐτό τό πνεῦμα προστάτευσε σίγουρα τόν Κύριλλο καί τό Μεθόδιο ἀπό τόν κίνδυνον νά θυσιάσουν «τά Ἑλληνορθόδοξα ἰδεώδη εἰς ἓνα κακῶς νοούμενον Οἰκουμενισμόν» (Μητροπ. Θεσσαλονίκης, Ποιμαντορική Ἐγκύκλιος, δ.π., σελ. 7). Τό ἴδιο πνεῦμα ὁμως τοῦς ἐπέτρεψε ἐπίσης νά διδάξουν στούς Γερμανούς καί στούς Λατίνους διδάκτες τοῦ τόν ἀληθινὸ Οἰκουμενισμό, π.χ. μέ τό νά μεταφράσουν στά σλαβικά ἀκόμη καί τό λατινικὸ λειτουργικὸ τυπικὸ (Meyendorff, δ.π. 257).

Δικαίως λοιπὸν ἀναγνωρίζονται σήμερα καί τιμῶνται ὄχι μόνον ὡς Φωτιστές τῶν Σλάβων, ἀλλὰ καί ὡς διδάσκαλοι οἰκουμενικοῦ τῆς Εὐρώπης. Τήν ιδιότητά τους αὐτὴ ἐμερίμνησε νά προβάλλει ὁ Μητροπολίτης Γερμανίας Εἰρηναῖος. Ἀξιοποιώντας παλιὰ παράδοση, πού ἐντοπίζει τὴ φυλακὴ τοῦ Μεθοδίου σέ μοναστήρι τῆς πόλης Ellwangen τῆς Δυτ.

Γερμανίας, καθιέρωσε ἀπὸ τὸ 1974 προσκύνημα σ' αὐτὸ τὸν τόπο κάθε τελευταία Κυριακὴ τοῦ Μαΐου. Χιλιάδες Ἕλληνες μετανάστες, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι Ὀρθόδοξοι, καθὼς καὶ χριστιανοὶ ἄλλων Ὁμολογιῶν, προστρέχουν κάθε χρόνο σ' αὐτὸ τὸ προσκύνημα. Ὑπάρχει βέβαιη ἐλπίδα, πὼς ὁ Μητροπολίτης Γερμανίας Ἀύγουστίνος, μὲ τὴ συναρωγὴ τῶν τοπικῶν παραγόντων, θὰ ἐδραιώσει αὐτὴ τὴν πρὸς τοὺς Διδασκάλους τῆς Εὐρώπης τιμητικὴ ἐκδήλωση, στὰ πλαίσια οἰκουμενικῆς συνεργασίας καὶ μαρτυρίας.

ΥΠΟΜΝΗΣΗ 7η: ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΑΤΕ ΤΟ «ΥΔΩΡ ΤΗΣ ΧΟΛΗΣ» ΣΕ ΥΔΩΡ ΖΩΗΣ.

Διαβάζοντας τὸ ΒΙΟ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ, σταμάτησα σὲ κεῖνο τὸ σημεῖο τῆς διήγησής, ὅπου οἱ δύο ἀδελφοί, «φθάσαντες εἰς ἄνδρον τόπον», βρῆκαν «ὔδωρ εἰς ἄλμυρόν ἔλος» καὶ δὲν μπορούσαν νὰ πιοῦν, γιατί ἦταν «ὡσάν χολή». Καὶ προσευχήθηκα καὶ «ὁ μεταβαλὼν ποτε τὸ πικρὸν ὔδωρ εἰς γλυκὺ» (Ἐξοδ. 15, 23-25), μετέτρεψε καὶ ἐκεῖνο τὸ ὔδωρ σὲ «γλυκὺ ὡς μέλι καὶ δροσερόν»¹².

Ποῖος δὲν βλέπει ἐδῶ μίαν εἰκόνα τῆς ὅλης μεταποίησης τοῦ πολιτισμοῦ, ὅπως ἐπιδιώχθηκε καὶ κατορθώθηκε σὲ μεγάλο βαθμὸ στὶς χῶρες ἐκεῖνες καὶ σὲ ἄλλες τοῦ κόσμου μὲ τὴ χάρι τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἀλήθεια τοῦ Εὐαγγελίου;

Σήμερα συνειδητοποιοῦμε καλύτερα, πὼς, ὅπως ἐπραξαν τότε οἱ Ἀπόστολοι τῶν Σλάβων, ὀφείλουν καὶ οἱ σύγχρονοι Ἱεραπόστολοι καὶ λοιποὶ ἐργάτες τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, νὰ διακονοῦν ὀλόκληρο τὸν ἄνθρωπο: τὸ συγκεκριμένο πρόσωπο μὲ τὴν καθημερινὴ πνευματικὴ καὶ ὕλική τους μικροδιακονία, μὰ καὶ τὸ σύνολο τῶν ἐκφάνσεων τοῦ πολιτισμοῦ, ἀσκώντας εὐχαριστιακά καὶ λειτουργικά τὴ χριστιανικὴ τους μακροδιακονία¹³, κατὰ τίς ἐκάστοτε καὶ ἐκασταχοῦ ἀνάγκες καὶ περιστάσεις καὶ ἔχοντες ὑπόψη, ὅτι:

- α) Τὸ ὔδωρ τῆς χολῆς ὀνομάζεται σήμερα δίψα πραγματικὴ καὶ πείνα καὶ φτώχεια, ἔσχατη ἀπελπισία καὶ θάνατος.
- β) Τὸ ὔδωρ τῆς χολῆς ὀνομάζεται ἀναλφαβητισμὸς καὶ ἀπαιδευσία, δεισιδαιμονία καὶ μιζέρια κάθε λογῆς καὶ πολύμορφη ἀθλιότητα.

12. ΒΙΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ-ΚΥΡΙΑΛΟΥ, ΧΙΙ, ὁ.π. 138-139.

13. Βλ. Παπαδερῶ Ἀλεξ., ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΔΙΑΚΟΝΙΑ. Ἡ κοινωνικὴ ἀποστολὴ τῆς Ἐκκλησίας στὸ σύγχρονο κόσμο, Χανιά 1981, ὅπου ἀναλύονται οἱ ὁροι λειτουργικῆς διακονίας καὶ μακροδιακονίας.

- γ) Τὸ ὔδωρ τῆς χολῆς ὀνομάζεται ἀδικία καὶ ἐκμετάλλευση, Φυλετικὲς διακρίσεις, καταπάτηση ἀνθρώπινων δικαιωμάτων.
- δ) Τὸ ὔδωρ τῆς χολῆς ὀνομάζεται ἀπληστία καὶ ἀκόρεστο πάθος.
- ε) Τὸ ὔδωρ τῆς χολῆς ὀνομάζεται οὐσία ναρκωτικὴ καὶ ἰδέα ναρκωτικῆς ἐλπίδα κούφια καὶ δράμα μάταιο.
- στ) Τὸ ὔδωρ τῆς χολῆς ὀνομάζεται βροντὴ δημαγωγίας καὶ κρότος τῶν ὄπλων καὶ κράτος τυράννων καὶ τρόμος πολέμου.
- ζ) Τὸ ὔδωρ τῆς χολῆς ὀνομάζεται διάλυση τῆς εἰκόνας τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἀνθρώπου, πτώση ἐπομένως καὶ πάλι στὸ ἔρεβος καὶ στὸ χάος!

Αὐτὰ καὶ πολλὰ ἄλλα ὀνόματα ἔχει τὸ ὔδωρ τὸ πικρὸ τῆς χολῆς! Καὶ περιμένει τοὺς καινούριους Ἱεραποστόλους, πού, μὲ τὴ χάρι τοῦ Θεοῦ, θὰ τὸ μετατρέψουν εἰς ὔδωρ ζῶν, εἰς ὔδωρ ζωῆς, γιὰ νὰ ζήσει ὁ κόσμος. Ποιὰ ἄλλη δύναμη θὰ μπορούσε καὶ θὰ ὄφειλε, ὅσον ἢ Ὀρθοδοξία, νὰ διακονήσει ἀποτελεσματικὰ αὐτὴ τὴ μεταποίησι τῶν στοιχείων τοῦ κόσμου;

Πατέρες καὶ ἀδελφοί:

ΜΝΗΜΗ ΑΓΙΩΝ, ΥΠΟΜΝΗΣΗ ΧΡΕΟΥΣ!